

Recenzja książki autorstwa Ewy Ziembry *Projektowanie portali korporacyjnych na potrzeby organizacji opartych na wiedzy*

Witold Chmielarz

Przekazana mi do recenzji najnowsza książka Ewy Ziembry ma charakter unikalny. Wynika on głównie z dwóch czynników.

Po pierwsze, niewątpliwie stanowi pozycję, do wydania której autorka długo się przygotowywała. W pracy tej są echa zarówno jej poprzedniej książki o projektowaniu witryn internetowych (Ziembra 2005), jak i – a może zwłaszcza – szeregu publikacji na temat portali korporacyjnych i zarządzania wiedzą¹, w tym udziału (jako redaktorki i autorki, wraz z C. Olszak) w wydaniu wielkiej monografii *Strategie i modele gospodarki elektronicznej* (Olszak, Ziembra 2007). W *Projektowaniu portali...* znaleźć też można odzwierciedlenie badań naukowych, w których – w międzyczasie – E. Ziembra uczestniczyła. Stąd zapewne biegłość i swoboda w posługiwaniu się materiałem – językiem publikacji, sprawność redaktorska i jasność myśli oraz poprawność wywodów oraz akuratność przytaczanego materiału badawczego.

Po drugie zaś, znacząca jest odwaga autorki w poruszaniu się po tak szeroko zakrojonym temacie badawczym. Już sam tytuł sugeruje kilka dziedzin: od analizy i projektowania nowoczesnych systemów informatycznych, przez ich pełną wewnętrzną integrację, po efektywne wykorzystanie w organizacjach opartych na wiedzy. Napisałem odwaga, ponieważ takiego eksperymentu polegającego na ambitnej próbie napisania monografii na tak złożony i niewątpliwie interdyscyplinarny (nawet w zakresie interdyscyplinarnej z założenia informatyki gospodarczej) temat dotąd jeszcze w Polsce nie podjęto. Owszem, ukazały się – skądinąd znakomite – prace na temat systemów zarządzania wiedzą², choćby w tym środowisku oraz w środowiskach Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu czy Bydgoszczy. Opublikowano różne prace na temat integracji systemów (pod red. C. Olszak, P. Lecha z Uniwer-

sytetu Gdańskiego, P. Adamczewskiego z Poznania czy seria książek zespołu śp. T. Kasprzaka oraz M. Lasek z INE UW). Jest też trochę artykułów i rozdziałów książek traktujących o projektowaniu systemów e-biznesu od strony zarządzania organizacją³. Ale na takie kompleksowe przedstawienie problematyki budowy nowoczesnych systemów informatycznych dla społeczeństwa żaden z autorów piszących publikacje w tym zakresie jeszcze nie wpadł, trudno więc ją porównywać – jak dotąd – z jakąkolwiek pozycją wydawniczą. Odwaga autorki wynikała też z innego faktu. Otóż przy tak interdyscyplinarnym temacie łatwo jest wpaść w banal i powierzchowność. Po kilku przedsięwzięciach redaktorskich i badawczych, w których uczestniczyła, E. Ziembra zapewne taką świadomość posiadała i to pozwoliło jej się w generalnie udany sposób od tych niepożądanych cech uwolnić, również za sprawą części badawczej (zawartej głównie w ostatnich rozdziałach), weryfikującej niejako wcześniejsze treści teoretyczne, i umiejętnemu skupieniu się na zasadniczym temacie publikacji, co łatwe – wobec rozlicznych pokus – wcale zapewne nie było.

Współczesne organizacje, co trzeba podkreślić, stoją przed poważnym problemem dostosowania systemów informatycznych do swoich – jakże innych niż w latach 90. ubiegłego wieku, opartych na zasadach wirtualizacji zasobów i funkcji informacji – potrzeb. Wydaje się, że stanowi to obecnie jedno z głównych wyzwań stojących przed naszą gospodarką. Naprzeciw niemu wychodzi książka *Projektowanie portali korporacyjnych na potrzeby organizacji opartych na wiedzy*, której główną tezę jest *de facto* dowiedzenie, że portale korporacyjne mogą stanowić racjonalne podstawy budowy zarządzania w organizacjach opartych na wiedzy, w sensie zarówno integratora, jak i moderatora

funkcjonalno-organizacyjnego. Jej główną zaletą zaś jest weryfikacja tej tezy poprzez skonstruowane przez autorkę proceduralno-implementacyjne procedury budowy i wdrażania portali korporacyjnych dla organizacji opartych na wiedzy. Potężny ładunek rozważań teoretycznych realizuje jednocześnie cele poznawcze, na realizacji których opierają się cele metodologiczne. I to właśnie stworzenie metodyki budowy i wdrażania portali korporacyjnych na potrzeby organizacji opartych na wiedzy jest głównym celem recenzowanej książki, który został z naddatkiem zrealizowany przez utylitarne treści ostatnich rozdziałów. Nie byłoby to jednak możliwe bez wcześniejszych rozważań dotyczących badania zasad funkcjonowania, paradygmatów i kompetencji organizacji opartych na wiedzy oraz infrastruktury informatycznej procesy te wspomagające.

Część merytoryczna książki podzielona jest na sześć rozdziałów, poprzedzonych *Wstępem* i podsumowanych *Zakończeniem*. Zwraca uwagę obszerny *Spis literatury* (ponad 360 książek, artykułów, stron internetowych, ponad 40% angielskojęzycznych), zawierający niemal wszystkie najważniejsze pozycje z tego zakresu.

We *Wstępie* autorka uzasadnia tematykę podjęcia badań i napisania książki o nie opartej. Następnie definiuje cel główny oraz szczegółowe, cząstkowe cele poboczne (poznawcze, metodologiczne i utylitarne). Kolejna część *Wstępu* jest poświęcona omówieniu zawartości pracy i jej struktury logicznej. Końcówkę zajmuje przedstawienie przyjętej metodyki badawczej i jej implikacje dla treści książki.

Składający się z trzech części rozdział pierwszy zatytułowany: *Stan i perspektywy rozwoju organizacji opartych na wiedzy* autorka poświęciła kwestiom definicyjnym i stanęła przed trudnym zadaniem pokazania w krótki, a zarazem treściwy sposób podstawowych tendencji rozwoju organizacji opartych na wiedzy. Tak więc część pierwsza nosi charakter identyfikacyjno-filozoficzny; umiejscawia organizację oparte na wiedzy w gospodarce i przypisuje im wiodącą rolę w jej rozwoju. Po tym następuje szeroki wywód dotyczący identyfikacji i paradygmatów organizacji opartej na wiedzy. Autorka dowodzi, że musi to być organizacja ucząca się, inteligentna i sieciowa. To umożliwia określenie w części trzeciej tego rozdziału najistotniejszych,

a wyróżniających obszarów kompetencyjnych te organizacje: decyzyjności, względnej konkurencyjności, uczenia się i adaptacyjności oraz rozszerzenia na otoczenie. Identyfikacja paradygmatów i kompetencji organizacji opartych na wiedzy stanowi o wartości tego rozdziału.

Rozdział drugi pod tytułem *Zarządzanie wiedzą jako strategiczna kompetencja organizacji opartych na wiedzy* stanowi rozszerzenie problematyki rozdziału poprzedniego. Zgodnie z tytułem postawiono tezę o strategicznej roli wiedzy i zarządzania nią w tworzeniu wyspecyfikowanych uprzednio kompetencji i postarano się ją udowodnić w drodze badań własnych. Zostało to dokonane w trzech krokach. W pierwszym – teoretycznym – zaprezentowano definicję wiedzy, jej typologie oraz miejsce i rolę wiedzy w strategii organizacji. Następnie określono proces zarządzania wiedzą jako podstawę kształtowania owej strategii. Ostatnim krokiem stała się identyfikacja stanu zarządzania wiedzą w polskich organizacjach, dokonana na podstawie autorskich badań ankietowych 160 jednostek (małych i średnich firm).

Trzeci rozdział pt. *Identyfikacja poznawczo-metodologiczna technologii wspierających zarządzanie wiedzą* dotyczy technologii informacyjnych wspierających zarządzanie wiedzą. Struktura rozdziału jest nieco podobna do poprzedniego. Początkowo autorka dokonuje całościowego przeglądu literaturowego technik organizatorskich, technik modelowania wiedzy (notacje graficzne, UML, taksonomie i ontologie), technik informacyjnych oraz ich bezpośredniej roli w zarządzaniu wiedzą. U podstaw prezentowanych koncepcji legło wyrażane już w poprzednich pracach E. Ziemy przekonanie, że właśnie portal korporacyjny jest panaceum na totalną integrację systemów organizacji, a zwłaszcza takich, które są oparte na wiedzy. Otóż wydaje mi się, że nie musi być to prawdą dla każdego rodzaju organizacji, branży czy dla każdego typu działalności itp. Dlatego zabrakło mi tu szerszej dyskusji na temat możliwości rozwiązań innych niż portale korporacyjne. Zwłaszcza w sytuacji, gdy jeszcze w wielu organizacjach stopień rozróżnienia pomiędzy informacjami a wiedzą jest dalece niewystarczający (czego dowiodły między innymi badania autorki) do wykorzystania w systemach wspomagających zarządzanie nią. Końcówka rozdziału zawiera diagnozy

stosowania technik informacyjnych w organizacjach oparte na badaniach własnych autorki, wykonanych podczas tego samego projektu co poprzednie. Badań w tej skali nad zarządzaniem wiedzą w polskich przedsiębiorstwach jak dotąd nie przeprowadzono.

Po zakończeniu rozważań *stricte* teoretycznych w kolejnym rozdziale – *Koncepcja zintegrowanego środowiska informatycznego na potrzeby organizacji opartych na wiedzy* – autorka przechodzi do części praktycznej pracy. Rozdział ten jest więc swego rodzaju przejściem pomiędzy konstrukcjami czysto konceptualnymi a rzeczywistymi. Tym niemniej wnioski z poprzednich, teoretycznych rozdziałów – a głównie przekonanie, że portale korporacyjne są adekwatne do potrzeb organizacji opartych na wiedzy – silnie rzutują na przedstawione w nim rozwiązania i podporządkowują sobie jego strukturę i sekwencję treści. Pierwsze podrozdział – o przesłankach projektowanego i dedykowanego środowiska informatycznego na potrzeby organizacji opartej na wiedzy – też poniekąd służy pośrednio udowodnieniu tej tezy. Wyjaśnienie tego stanowiska zawiera się w autorskiej, bardzo szerokiej definicji portalu korporacyjnego: „(...) jest [on] platformą informatyczną, która integruje systemy i technologie informatyczne, dane, informację i wiedzę funkcjonujące w organizacji oraz jej otoczeniu w celu umożliwienia użytkownikowi spersonalizowanego i wygodnego dostępu do danych, informacji, wiedzy i ich źródeł, stosownie do wynikających z zadań potrzeb, w dowolnym czasie i miejscu, w bezpieczny sposób i poprzez zunifikowany interfejs WWW (...)” Taki hipotetyczny – modelowy – obraz portalu korporacyjnego jest w tym ujęciu ideałem, do którego dążyły pokolenia informatyków. Jakikolwiek przybliżenie się do tego ideału jest więc szczególnie cenne. Antycypacja musi jednak być poprzedzona identyfikacją celu. Służy temu między innymi zbiorcze zestawienie celów i wymagań stawianych portalom korporacyjnym oraz specyfikacja jego architektury, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii personalizacji. Dużo miejsca poświęca autorka problemowi funkcjonalności portalu korporacyjnych, uzależniając ją od poziomów portalu korporacyjnych i na tej bazie snując rozważania o potrzebie rosnącej złożoności tych konstruktyw i wynikających stąd korzyściach skali i synergii. W końcówce rozdziału przedstawiono przeprowadzone

w ramach prowadzonego projektu badania stanowiące diagnozę zastosowania portalu korporacyjnych w polskich organizacjach gospodarczych. Wnioski z tych badań legły u podstaw dalszych działań autorki zawartych w pracy.

Logiczną implikacją przyjętego postępowania logicznego przy konstrukcji książki jest zawartość rozdziału piątego pt. *Budowa i wdrażanie portalu korporacyjnego na potrzeby organizacji opartych na wiedzy – koncepcja metodyki*, najobszerniejszego z dotychczasowych. Negatywne konkluzje wysnute z diagnozy stanu zarządzania wiedzą w polskich organizacjach sprawiają, że głównym celem tego rozdziału staje się stworzenie podstaw i wskazań metodycznych, dotyczących budowy i wdrażania portalu korporacyjnych w organizacjach. Procentują tu wieloletnie doświadczenia autorki, zarówno teoretyczne, zgromadzone w jej poprzedniej książce, prezentowane we wcześniejszych rozdziałach prace naukowo-badawcze, jak i praktyczne, wynikające z jej pracy w firmie informatycznej. Dlatego przedstawiony model zawierający zbiór procedur i wytycznych dla twórców portalu korporacyjnych, niebędących jednocześnie próbą „samouczka” dla projektantów, uważam tu za niezwykle cenny. Tym bardziej, że odejście od najprostszej formuły przewodnika programowania bywa bardzo trudne, jako że są one relatywnie proste do napisania i dobrze się sprzedają. Widać to na rynku wydawniczym, gdzie tego typu książki rozpleniły się jak grzyby po deszczu (w postaci publikacji: nie tylko dla odważnych, nie rozumiejących itd.). Mało jest natomiast poważnych prac metodycznych na ten temat. Stąd zapewne staranne przygotowanie struktury tego rozdziału, rozpoczynającego się od analizy wymagań i propozycji metodyki autorskiej, a następnie opisującego typowy cykl życia systemu informatycznego, z uwzględnieniem specyfiki projektowania portalu korporacyjnych. Następuje typowe przejście od ogółu do szczegółu, ponieważ po ukazaniu zarysu modelu metodyki w podrozdziale 5.3., w kolejnych podrozdziałach przedstawiono dokładne założenia jej poszczególnych etapów. Porównując ten rozdział z książką autorki z 2005 r., dostrzec można wyraźne ukierunkowanie i dopracowanie wcześniejszych koncepcji. Ponadto zawiera on sformułowane przez autorkę standardy postępowania dla zespołów projektowych

w odniesieniu do faz budowy i wdrażania portali korporacyjnych na potrzeby zarządzania wiedzą organizacji.

Ostatni z rozdziałów pt. *Pragmatyzm tworzenia portalu korporacyjnego i inne doświadczenia empiryczne* zawiera weryfikację praktyczną modelu przedstawionego w części poprzedniej. Opiera się ona na przypadku portalu korporacyjnego budowanego dla szkoły języków obcych. W rozdziale przedstawiono przebieg prac projektowych wg zakładanego modelu postępowania, a także przykładowe, wybrane portale komercyjne: Platformę Unity i Platformę Webservice. W końcowym podrozdziale na podstawie rozważań literaturowych, analizy istniejących rozwiązań oraz własnych doświadczeń w tym kierunku sformułowano wytyczne dla skutecznego wdrażania portali korporacyjnych budowanych na potrzeby organizacji opartych na wiedzy. Rozdział rzeczywiście stanowi praktyczne rozszerzenie rozdziału poprzedniego, można mieć jedynie wątpliwości co do procedur zarządzania wiedzą w analizowanej organizacji. Oczywiście granica pomiędzy zarządzaniem informacją a zarządzaniem wiedzą jest nadal dość płynnie definiowana, tym niemniej wydaje się, że na obecnym etapie do zarządzania wiedzą w przedstawionej organizacji występują jeszcze pewne braki.

Pracę wieńczy *Zakończenie* sprowadzające się do syntetycznego podsumowania uzyskanych wyników, dorobku autorki w kontekście postawionej tezy i celów oraz wyznaczenia kierunków dalszych badań.

Reasumując, recenzowany materiał jest ciekawą, interdyscyplinarną książką z zakresu projektowania i implementacji zintegrowanych systemów zarządzania, w szczególności portali korporacyjnych. Myślę, że nie tylko na użytek organizacji opartych na wiedzy. Może stać się pomocą dydaktyczną na specjalistycznych wykładach i ćwiczeniach dla studentów wszystkich uczelni, na których wykładane są przedmioty z zakresu informatyki ekonomicznej czy zarządzania. Oprócz tego może się stać cenną pozycją dla profesjonalnych

i nieprofesjonalnych odbiorców nie tylko ze środowisk akademickich, jako pomoc w ich codziennej pracy czy jako model projekcji ich wymagań w stosunku do wykonawców analizowanego typu systemów.

Ziomba, E. 2009 (w druku). *Projektowanie portali korporacyjnych na potrzeby organizacji opartych na wiedzy*, Katowice: Wydawnictwo Uczelniane Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Przypisy

- ¹ Np. Ziomba E.: *Portale korporacyjne w zarządzaniu wiedzą w organizacji*, w: *Informatyka w globalnym świecie*, red. J. Kisielnicki, PJWSTK, Warszawa, 2006 r. i inne.
- ² Np. C. Olszak: *Tworzenie i wykorzystanie systemów Business Intelligence na potrzeby współczesnej organizacji*, Prace naukowe AE w Katowicach, Katowice, 2007 r., J. Gołuchowski: *Technologie informatyczne w zarządzaniu wiedzą w organizacji*, AE Katowice, Katowice, 2005 r., prace K. Perechudy, M. Nycz i M. Owoca z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu czy L. Drelichowskiego z Uniwersytetu w Bydgoszczy.
- ³ Np. rozdz. 3, W. Chmielarz: *Systemy biznesu elektronicznego*, Difin, 2007 r.

Bibliografia

- Chmielarz, W. 2007. *Systemy biznesu elektronicznego*, Warszawa: Difin.
- Gołuchowski, J. 2005. *Technologie informatyczne w zarządzaniu wiedzą w organizacji*, Katowice: AE Katowice.
- Olszak, C. 2007. *Tworzenie i wykorzystanie systemów Business Intelligence na potrzeby współczesnej organizacji* Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Olszak, C., Ziomba, E. (red.) 2007. *Strategie i modele gospodarki elektronicznej*, Warszawa: PWN.
- Ziomba, E. 2005. *Metodologia budowy serwisów internetowych dla zastosowań gospodarczych*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Ziomba, E. 2006. *Portale korporacyjne w zarządzaniu wiedzą w organizacji*, w: Kisielnicki, J. (red.) *Informatyka w globalnym świecie*, Warszawa: PJWSTK.